

Avaleht>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Bulgaaria

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Bulgaaria õigusaktides kasutatakse vanemliku vastutuse ja hooldusõigusega seoses termineid „vanema õigused ja kohustused” (*родителски права и задължения*) ning „vanema õiguste teostamine” (*упражняване на родителски права*). Need terminid hõlmavad kõiki õigusi ja kohustusi, mis vanemal on seoses alaealiste lastega.

Bulgaaria õiguses eristatakse alla 14aastaseid alaealisi ja 14–18aastaseid alaealisi. Vanema õigusi teostatakse mõlemasse vanuserühma kuuluvate laste suhtes.

Lapsendamise puhul on ühelt poolt lapsendatud isiku ja tema alanejate sugulaste õigused ja kohustused ning teiselt poolt lapsendaja ja tema sugulaste õigused ja kohustused samasugused nagu veresugulaste vahelised õigused ja kohustused, kusjuures lapsendatud isiku ja tema alanejate sugulaste ning nende veresugulaste vahelised õigused ja kohustused lõpevad lapsendamisega.

Kui kohus teeb otsuse abielu lahutamise kohta, peab ta tegema otsuse ka vanema õiguste, isiklike suhete ja abielust sündinud laste ülalpidamise kohta ning perekonna ühise eluaseme kasutamise kohta, võttes arvesse laste huve.

Kohus otsustab, kummale abikaasale antakse vanema õigused, ning näeb ette meetmed seoses nende õiguste teostamise, laste ja nende vanemate vaheliste isiklike suhetega ning laste ülalpidamisega. Kui kohus otsustab, kummale vanemale jäävad vanema õigused, hindab ta kõiki asjaolusid, pidades silmas laste huve, ning kuulab ära nii vanemad kui ka lapsed, tingimusel et lapsed on vähemalt 10aastased.

2 Kellele lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Üldiselt teostavad vanema õigusi mõlemad vanemad solidaarselt.

Seadus sisaldab sõnaselgeid sätteid vanavanemate õiguse kohta lapsega suhelda.

Alaealised lapsed peavad elama oma vanematega, välja arvatud juhul, kui see ei ole võimalik mõjuvatel põhjustel. Kui sellest nõudest kaldutakse kõrvale, käsib kohus vanemate taotluse alusel ja pärast lapse ärakuulamist – kui laps on vähemalt 10aastane – tagastada lapse vanematele.

Mõlemad vanemad võivad esindada alla 14aastast last üksinda ning anda nõusoleku 14–18aastase lapse õigustoiminguteks vaid lapse huvidest lähtuvalt. Alaealise lapse kinnis- ja vallasvara, välja arvatud kiiresti riknevaid kaupu, võib võõrandada, koormata pandiga või üldiselt käsutada lapse alalise elukoha järgse piirkondliku kohtu loal (*районен съд*) vaid juhul, kui see on vajalik või ilmselgelt lapse huvides. Kingitused, õigustest loobumised, laenud ja teiste isikute võlgade tagamine pandi, hüpoteegi või garantiiga alaealise lapse poolt on õigustühised.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Kui vanema käitumine ohustab lapse isikut, tema kasvatamist, tervist või vara, võtab piirkondlik kohus omal algatusel või teise vanema või prokuröri taotluse alusel asjakohased meetmed lapse huvides, nähes lapsele vajaduse korral ette sobiva elukoha.

Sellised meetmed võetakse ka siis, kui vanem ei suuda teostada vanema õigusi püsiva füüsilise või vaimse haiguse tõttu, pikaajalise eemalviibimise tõttu või muudel objektiivsetel põhjustel. Vanemalt võidakse vanema õigused ära võtta järgmistel eriti tõsistel asjaoludel: kui vanem ei kanna lapse eest hoolt ja ei tee elatismakseid pika aja jooksul ja mõjuva põhjuseta või kui vanem on pannud lapse eriasutusse ja ei ole lapsele järele tulnud kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil ta oleks pidanud seda tegema.

Vanema õiguste äravõtmist käsitlevaid asju menetleb piirkondlik kohus omal algatusel või teise vanema või prokuröri taotluse alusel. Kõigil vanema õiguste piiramise või äravõtmise juhtudel teeb kohus samuti otsuse meetmete kohta, mis käsitlevad vanemate ja laste vahelisi isiklike suhteid.

Kohus võib vanema õigused tagasi anda, kui ilmnevad uued asjaolud või kui vanem seda taotleb.

Kohus annab *ex officio* vanema elukohajärgsele omavalitsusüksusele teada vanema õiguste äravõtmisest või nende hilisemast tagasiandmisest, et määrataks hooldaja (*попечител*) 14–18aastasele alaealisele või eestkostja (*настойник*) alla 14aastasele alaealisele.

Sotsiaalkaitse direktoraadi taotluse alusel võib kohus näha ette, et laps paigutatakse elama väljapoole tema peret, kui vanemad on surnud, nende isik ei ole teada, kui vanematelt on võetud vanema õigused, kui vanemate õigusi on piiratud või kui vanemad ei kanna lapse eest hoolt pika aja jooksul objektiivsetel põhjustel või mõjuva põhjuseta, kui laps on koduvägivalda ohver ning tema füüsiline, vaimne, kõlbliline, intellektuaalne ja sotsiaalne areng on tõsiselt ohus. Laps paigutatakse sotsiaalhoolekandeesutusse või kasuperre, muu hulgas laste kaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 11 kohastel juhtudel. Kohus võib ette näha, et laps paigutatakse elama sugulaste juurde või kasuperre või eriasutusse. Kohtuotsuse tegemiseni määrab lapse elukohajärgne sotsiaalkaitse direktoraat lapsele halduskorras ajutise elukoha.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kui koos elavad vanemad ei jõua kokkuleppele vanema õigustega seotud küsimustes, suunatakse vaidlus lahendamiseks piirkondlikule kohtule, kes kuulab ära vanemad ja vajaduse korral ka lapse. Kohtuotsuse peale võib esitada apellatsiooni tavakorras.

Kui vanemad ei ela koos ja ei suuda jõuda kokkuleppele selles, kellele kuulub lapse hooldusõigus, lahendab vaidluse lapse alalise elukoha järgne piirkondlik kohus pärast lapse ärakuulamist, tingimusel et laps on vähemalt 10aastane. Kohtuotsuse peale võib esitada apellatsiooni tavakorras.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemad võivad sõlmida kohtuvälise kokkuleppe seoses vanema õiguste andmise ja teostamisega ning vanema õigusi mitteomava vanema suhtlusõigusega, kuid sellised kokkulepped ei ole õiguslikult siduvad. Isegi kohtuvälise kokkuleppe olemasolul võib üks vanematest pöörduda vanema õigusi või suhtlusõigust käsitlevas asjas kohtu poole ning kohus teeb otsuse, kuidas vanema õigusi edaspidi teostatakse olenemata sellest, mis on kokku lepitud eespool nimetatud kokkuleppes. Selle vanema suhtlusõiguse suhtes, kellel ei ole hooldusõigust ja kes ei ela lapsega koos, kohaldatakse samu õiguslikke põhimõtteid.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vahendust käsitleva seaduse kohaselt võib perekonnavaidlust lahendada vahenduse teel, kuid vanema õigusi käsitlev kokkulepe muutub õiguslikult siduvaks alles siis, kui kohus on selle sõnaselgelt heaks kiitnud vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustikule.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohus võib otsuseid teha mis tahes talle menetlemiseks esitatud asja kohta, sealhulgas määrata kindlaks lapse alalise elukoha, otsustada, kumb vanem saab vanema õigused, milline on teise vanema ja lapse vahelise suhtlemise kord, milline on vanemate külastus- või suhtlusõigus, kehtestada lapsele elatise maksmise kohustuse, teha otsuse lapsele kooli valimise või nime panemise küsimuses jne. Vt küsimustele nr 3 ja 4 antud vastused.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Üldjuhul otsustab vanema õigusi teostav lapsevanem lapse igapäevaelu üle, sealhulgas näiteks selle üle, millises koolis laps käib. Mõnel juhul on vajalik mõlema vanema nõusolek, näiteks juhul, kui lapsele väljastatakse isikut tõendavad dokumendid või kui laps lahkuib riigist reisi kestusest või eesmärgist olenemata, sealhulgas turismi eesmärgil.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Kui vanemad ei ela koos, peab kohus otsustama, millisel vanemal on vanema õigused ja kuidas toimub suhtlus teise vanemaga. Ilma et see mõjutaks märgitut, võivad vanemad kohtus kokku leppida tavapärasemast ulatuslikuma lapse ja teise vanema vahelise suhtlemise korra. Kohtupraktika ja tavapäraselt abieluasjade poolte vahel kokkulepitu põhjal võib öelda, et üldjuhul saab laps teise vanemaga veeta kaks või enam puhkepäeva kuus ja kindlaksmääratud arvu nädalaid koolivaheajal.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Pädev kohus on kostja alalise elukoha järgne piirkondlik kohus. Kui avaldus on seotud lapsele elatise maksmisega, võib hageja selle esitada ka oma alalise elukoha järgsele kohtule.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Vanema õigustega seotud asjades puhul kohaldatakse üldiseid menetluseeskirju.

Kui asja menetletakse poolelioleva lahutusasja raames, võivad vanemad paluda kohtul ette näha ajutised meetmed seoses vanema õiguste teostamise ja teise vanema suhtlusõigusega.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Pooltel on võimalik saada menetlusabi õigusabi käsitlevas seaduses sätestatud üldtingimustel.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Piirkondliku kohtu otsuste peale on võimalik esitada apellatsioon ringkonnakohtule (*окръжен съд*) üldkorras kahe nädala jooksul alates otsuse koopia saamisest.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutusest vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Kohtuotsused kuuluvad täitmisele vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustikule. Nimetatud seadustik sisaldab sõnaselgeid sätteid kohustuse kohta teha teatavad toimingud või hoiduda teatavate toimingute tegemisest ning kohustuse kohta laps üle anda. Kohtuotsuse pöörab täitmisele avalik-õiguslik või eraõiguslik kohtutäitur, kelle valib hageja.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetaks?

Kohaldatakse nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku (jões alates 24. juulist 2007) artiklit 621.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Kohaldatakse nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku (jões alates 24. juulist 2007) artiklit 622.

Üldine pädevus on vastaspoole alalise elukoha järgsel ringkonnakohtul või kui asjaomasel isikul puudub Bulgaarias alaline elukoht, siis on pädev huvitatud isiku alalise elukoha järgne ringkonnakohtu, või kui huvitatud isikul puudub Bulgaarias alaline elukoht, on pädev Sofia linnakohtu.

Taotlus selliste otsuste tunnustamiseks ja täitmiseks, mille on teinud välisriigi kohus või välisriigi ametiasutus seoses vanema õiguste teostamise või taastamisega juhul, kui laps on ebaseaduslikult ära viidud, ning mis põhinevad laste hooldusõigust ja laste hooldusõiguse taastamist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise 1980. aasta Euroopa konventsioonil (sõlmitud Luxembourgis 20. mail 1980. aastal; ratifitseeritud seadusega – ametlik väljaanne (SG) nr 21, 2003) (Luxembourgis konventsioon; SG nr 104, 2003), esitatakse Sofia linnakohtule. Kohus korraldab avaliku istungi, millel osalevad justiitsministeeriumi esindaja või taotluse esitaja, välisriigis tehtud kohtuotsuse või otsuse pooled ning prokurör. Kohus kuulab ära lapse, kui seda nõuab lapse elukohajärgse omavalitsusüksuse sotsiaalkaitse direktoraat. Välisriigi kohtuotsuse või otsuse tunnustamise ja täitmise menetlus peatatakse järgmistel juhtudel: Bulgaaria kohtus on asjaga seoses pooleli sisuline kohtuvaidlus, mida alustati enne menetlust selles riigis, kus asjaomane kohtuotsus või otsus on väljastatud. Sama menetlust kohaldatakse siis, kui Bulgaaria kohtutes on pooleli veel mõne sellise kohtuotsuse või otsuse tunnustamist või täitmist käsitlev menetlus, mis käsitleb vanema õigusi. Peatamisest teavitatakse viivitamatult asjaomast kohut, kes peab tegema otsuse kuu aja jooksul alates teate saamisest.

Kohtuotsus tuleb teha kuu aja jooksul alates taotluse esitamisest. Selle kohtuotsuse peale on võimalik esitada apellatsioon Sofia apellatsioonikohtule, kelle otsus on lõplik.

Seda menetlust kohaldatakse ka selliste otsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevate taotluste suhtes, mis on tehtud pärast lapse äraviimist ja milles leitakse, et äraviimine oli ebaseaduslik. Teises Luxembourgis konventsiooni osalisriigis tehtud otsuse tunnustamise ja täitmise taotlus jäetakse konventsiooni artiklite 8 ja 9 kohaselt rahuldamata, kui artikli 10 lõikes 1 sätestatud nõuded on täidetud, ning rahuldatakse vaid sel määral, mil määral on otsust võimalik täitmisele pöörata riigis, kus see heaks kiideti. Sama menetlust kohaldatakse ka kohtuasjade puhul, mis on algatatud 1996. aasta vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooni alusel.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Vanemate ja lapse vahelised suhted on reguleeritud selle riigi õigusega, kus asub nende alaline elukoht. Kui vanematel ja lapsel ei ole ühist alalist elukohta, on nendevahelised suhted reguleeritud selle riigi õigusega, kus asub lapse alaline elukoht või mille kodanik laps on (olenevalt sellest, kumb variant on lapse jaoks soodsam). Hooldusõiguse ja eestkostega seotud küsimused on reguleeritud selle riigi õigusega, kus asub selle isiku alaline elukoht, kellele hooldaja või eestkostja on määratud. Hooldaja või eestkostja suhted hooldusele või eestkoste alla paigutatud isikuga on reguleeritud õigusaktidega, mida kohaldatakse isiku suhtes siis, kui talle hooldaja või eestkostja määrati.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

😊 Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 15/12/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.